

Naročnina
Dnevno izdaja
za kraljevino Jugoslavijo
mesečno 25 Din
polletno 150 Din
celoletno 300 Din
za inozemstvo
mesečno 40 Din
nedeljska izdaja
celoletno v Jugoslaviji 120 Din, za inozemstvo 140 Din

SLOVENE

S tedensko prilogo »Ilustrirani Slovenec«

Cene oglasov
1 stoip, peti-vrsta
mal oglas po 150
in 2 D, večji oglas
nad 45 mm višine
po Din 2-50, veliki
po 3 in 4 Din, v
uredniškem delu
vrstica po 10 Din
Pri večjem
naročilu popust
Izide ob 4 zjutraj
razen pondeljka in
dneva po prazniku

Uredništvo je v Kopitarjevi ulici št. 6/III
Rokopisi se ne vračajo, ne frankirana
pisma se ne sprejemajo. Uredništva
telefon št. 2050, upravnštva št. 2992

Informativen list za slovenski narod

Uprava je v Kopitarjevi ul. št. 6 - Cerkveni
račun: Ljubljana št. 10.650 in 10.349
za inzerate, Sarajevski 7563, Zagreb
št. 39.011, Praga in Dunaj št. 24.797

Izhod iz zmed

Iz Italije nam je Agenzia Stefani sporočila govor predsednika italijanske vlade, ki se glasi jako bojevito. Toda ne bilo bi upravičeno, če bi se radi tega Evropa preveč vznemirila. Kajti tudi teh zadnjih besed g. Mussolinija ni treba jemati kot grožnjo, marveč le kot pritisk. Znano je, da je Italija vajena dosežati svoje cilje v prvi vrsti z diplomatskimi sredstvi, med katere spada tudi lepa primerjava italijanskega naroda z žarečo kroglo, ki se v slučaju potrebe lahko vrže kamorkoli in proti komurkoli. Kljub temu pa je seveda tekmovanje Italije s Francijo glede paritete v Sredozemskem morju gotovo zelo resen in kočljiv problem, ki se ne tiče samo vse Evrope, marveč sega tudi v svetovni politični položaj. O tem smo že opetovano razpravljali.

A italijansko-francoski sredozemski problem še davno ni edina nevarna točka v evropski politiki, marveč je takih z majhnimi diplomatskimi sredstvi nepričakovanih vzlovov še vse polno. Vse jasneje postaja, da so mirovne pogodbe, ki so zaključile svetovno vojno, potrebne dopolnila, oziroma izpopolnitve, da se obstoječe napetosti med narodi premagajo. In sicer je resničen, za vse zadovoljiv in koristen in zato trajen izhod iz vseh teh zmed mogel le po veliki zamisli Briandovih evropskih združenih držav. Briand svojega velikopoteznega načrta ni vrgel v svet tjavendan, marveč je to le naraven višek njegove mirovne politike, ki jo je dosledno razvijal na vseh konferencah in etapah povojne mednarodne politike. Da veruje v njeno uresničitev in dela zanjo žilavo in dosledno, nam more biti dokaz članek, ki ga je te dni priobčil ugledni publicist Henry de Jouvenel v svojem listu »Revue des vivants« pod naslovom »Združene države Evrope, prva studija«. Ime člankarja se sicer ne navaja, je pa iz vsega razvidno, da ga je pisal mož, ki sodeluje pri sestavi Briandovega načrta. Iz izvajanj je tudi jasno, da je besedilo za vprašalno polo, ki jo namerava Briand v kratkem razposlati evropskim vladam glede evropske gospodarske federacije, toliko kot gotovo. Jouvenel sam se navdušeno izjavlja za Briandov načrt v kratkem sestavku pod naslovom: »Evropa ali propad«, v katerem piše med drugim:

»Že se obeležujejo novi strelski jarki. Londonska konferenca je pomaknila novo tekmovanje Italije proti Franciji v žarko luč. Liga nezadovoljnih iz Versailles, Trianona in St. Germaina zbira bivše zmagovalce in premagance in jim daje isto gesto: prevrat sedanjega stanja. Aristide Briand je na občudovanja vreden način doumel, da je evropska državna zveza edino sredstvo, da se nasprotje ovzrže.«

Članek neimenovanega pisca je zelo obširen in osvetljuje vse pereče probleme sedanjega časa, avstrijsko, ogrsko, bolgarsko vprašanje, vprašanje poljskega koridorja, italijansko-francosko nasprotje, morebitno rusko nevarnost, vprašanje razorožitve.

Glede »Anschlusa« pravi pisec: »Anschluss, ki ga mirovne pogodbe prepovedujejo, bi naletel na veto Francije, Italije in male antante. V Avstriji ga le malo žele in v Nemčiji ne dosti bolj. Ker pa na eni in na drugi strani služi kakor politično orožje, bi imel nedvomno vsak poizkus združitve za posledico vojaški vpad sosednjih držav v Avstrijo, iz česar bi se morda izcimil oborožen spopad.« — Še bolj nevarna se zdi piscu možnost državljanske vojne v Avstriji, ki bi imela za posledico bržčas vkrakanje italijanskih čet, ki bi jim sledile čete ostalih velesil in slednjič morda oborožen spopad.

O Nemčiji pravi pisec: »Če se je Nemčija res iskreno sprijaznila z novimi mejami na zapadu, pa vztrajajo vse nemške stranke enoglasno na zahtevi, da se izpremeje meje nasproti Poljski, če ne v Zgornji Šleziji, pa vsaj v bivši zapadni Pruski. Vsekakor je dobila Poljska velik kos, da bi se ji za vsako ceno odprlo okno na morje, odrezana Vzhodna Prusija pa osiromašuje. Zato je za Nemčijo življenjsko vprašanje, da se zagotovi Vzhodni Prusiji celinska zveza z ostalo državo; temu se noče odreči noben Nemeč. Toda tudi za Poljsko je življenjsko vprašanje, da ohrani odprto okno na morje (kjer je v Gdanskem iz nič nanovo zgradila pristanišče). A v tej točki zopet ne bo maral botanja noben Poljak.«

Zelo podrobno se pisec nato peča z nasprotji med Francijo in Italijo, posebno glede italijanskega izseljevanja v Afriko, v prvi vrsti v Tunis, kakor tudi glede nadvlade v Sredozemskem in Jadranskem morju.

Sile Evrope se osredotočujejo danes v treh skupinah — ugotavlja pisec: 1. francoska skupina (Francija, Belgija, mala antanta in Poljska); 2. italijanska skupina (Italija, Ogrska, Albanija, Bolgarija in v danem slučaju morebiti tudi Grčija in Španija); 3. nemška skupina. Od teh treh skupin sta resnično oboroženi samo prvi dve. Toda tretja skupina bi se utegnili v kakem sporu s francosko skupino pridružiti italijanski skupini: oboroženi mir, mir, iz katerega se poraja vojna, traja torej daljše, dobro ugotavlja pisec.

Toda vsa ta vprašanja, enako kakor tudi razorožitveno, pravi pisec, je mogoče rešiti z

Razgovori za ohranitev in okrepitev miru

Razgovori med Hendersonom, Briandom in Grandijem — Dolg razgovor med Grandijem in dr. Marinkovičem — Problem je težaven, a ni nerešljiv

Zeneva, 13. maja. n. Francosko-italijanska pogajanja s posredovanjem angleškega zunanjega ministra Hendersona se niso začela šele na današnjem zajtrku vseh treh zunanjih ministrov. Očividno je, da so imeli vsi trije ministri potrebo, da so se najprej sestali na samem se pred oficelnim sestankom, ki se je imel vršiti v prisotnosti večjega števila oficelnih osebnosti. Zato so se že pred 10 uro sestali v tajništvu Društva narodov v privatni sobi, kjer so govorili več kot eno uro. Po tem sestanku je Briand na vprašanje priznal, da so se razgovarjali o francosko-italijanskem mornariškem vprašanju in sploh o francosko-italijanskih odnosih.

Zeneva, 13. maja. n. Napovedani zajtrk med Hendersonom, Briandom in Grandijem se je končal šele ob štirih popoldne. Iz dolgega trajanja tega sestanka se sklepa, da je moral biti velikega pomena, ne da bi bilo določeno kaj določnega znanega o vsebini razgovorov.

Nasproti vestem, ki so se širile iz Londona in Pariza, da se bodo v Zenevi vršila važna pogajanja, so širili Italijani z jasno namero nasprotno vesti, da se v Zenevi ne bodo vršili nobeni pomembni dogodki; pristavili so, da je takoj po londonski konferenci in potem, ko je Grandi v poslanski zbornici ponovno ugotovil italijansko stališče, težko pričakovati, da bi imela francoska vlada pripravljen že nov od-

govor, ki bi omogočal nadaljnja pogajanja. To je zadosti jasno, toda na strani Francije to za enkrat še nočejo razumeti, temveč hočejo vzbuditi vtis, da so se sedaj s sodelovanjem Hendersona v resnici vsaj začela nova italijansko-francoska pogajanja. Zdi se tudi, da je to popolnoma resnično. Samo po sebi je umevno, da se ta pogajanja, ki so tako težavna in mnogostranska ter deloma tehnične narave, ne morejo dokončati tekom štirih do petih dni, kolikor bo trajalo zasedanje Sveta Društva narodov. S strani Francije se odločno zanika, da bi bil govor o kakršnihkoli ponudbah za poravnavo v tem smislu, da bi Italijani dosegli koncesije v kolonijah proti temu, da bi se odrekli pomorski pariteti s Francijo.

Pariz, 13. maja. n. Radi zadnjih govorov italijanskih državnikov se je razmerje med Italijo in Francijo poostriilo, tako da je razumljiva napetost, s katero se pričakujejo rezultati sestanka med Briandom in Grandijem. Mussolinijev govor v Livornu je položaj tako poslabšal, da bi se sedaj videl razveseljiv rezultat že v tem, če bi ta prvi sestanek sploh nudil možnost za nadaljevanje razgovorov. »Tempe« ugotavlja danes, da se v mornariškem vprašanju teze obeh vlad niso približale niti za en meter in da je le težko misliti na sporazum, dokler bo Italija vztrajala pri svoji zahtevi po pariteti s Francijo.

Za nervoznost, ki vlada v mednarodnih

krogih, so zelo značilne govorice, ki se širijo zadnje dni in ki govorijo o političnem zblizanju med Italijo in Nemčijo. Te vesti imajo svoj vir brez dvoma v obisku nemškega brodograja v italijanskih pristaniščih in v navdušenem sprejemu s strani Italije. Te govorice se bodo še bolj širile radi večerje, katero bo nemški zunanji minister dr. Curtius priredil jutri zvečer in na katero bo povabil italijanskega kolego Grandija.

Pariz, 13. maja. AA. Nocojšnji oficijozni »Tempe« komentira francosko-italijanske odnose. Pravi, da je najvažnejše vprašanje zaupanje med Francijo in Italijo ter odkrito sodelovanje, ki je potrebno, da se ohrani splošni mir.

Zeneva, 13. maja. Dva politično najbolj važna dogodka ob priliki današnjega Sveta Društva narodov sta bila zajtrk med Hendersonom, Briandom in italijanskim ministrom za zunanje zadeve Grandijem in pa sestanek med Grandijem in jugoslovanskim ministrom za zunanje zadeve dr. Marinkovičem. To je bil pač prvi važni razgovor med poklicanima zastopnikoma obeh držav, odkar je prijateljska pogodba med Italijo in Jugoslavijo potekla in ni bila obnovljena. Da je razgovor v resnici bil važen, se razvidi iz tega, da je trajal skoro dve uri. O vsebini se varuje popolna tajnost z obeh strani

Italija pravi, da se samo brani

Mussolini napoveduje drug važen govor

Rim, 13. maja. n. Na proteste francoskih listov radi Mussolinijevega govora v Livornu so se italijanski listi že začeli braniti in pravijo, da Mussolini ni hotel nikomur groziti, da pa je njegova dolžnost, da brani Italijo in fašizem. Pri tem italijanski listi trdijo, da so se ravno v zadnjem času zgodile stvari, ki so prisilile Italijo, da je na tako oster način povdarila svojo voljo po obrambi. Tako piše n. pr. »Giornale d'Italia« o nevarnostih za Italijo od zapada in vzhoda in trdi, da se tudi italijanski politični emigranti v Franciji pripravljajo k večjemu udarcu proti fašizmu. Prihodnji Mussolinijev veliki govor, ki ga namerava imeti v nedeljo v Florenci, bo morda o tem dal поблиžje podatke. Ta njegov veliki govor se že sedaj naglašja kot merodajen glede

italijanske zunanje politike. Uradno italijansko poročilo danes demantira, da bi obstajala med Italijo in Španijo tajna zveza, po kateri bi Španija dala v slučaju vojne na razpolago svoja pristanišča.

Mussolini poljubil pijavsko zastavo

Pariz, 13. maja. Doznava se, da je šef italijanske vlade Mussolini imel v Livornu razum govora, ki so ga uradno razglasili, še druge govore in sicer pri inspiciranju vojašnic. Ti govori so bili še bolj krepki kakor oni, ki ga je prinesla »Agenzia Stefani«. Mussolini je poljubil tudi zastavo, ki je bila na Piavi, in pri tem imel govor, ki je zelo bojevito zvenel.

Učiteljstvo pozdravlja delo

na konsolidaciji države

Belgrad, 13. maja. AA. Predsednik ministrskega sveta in minister notranjih zadev general Peter Živković je prejel te brzojavke:

Vinkovci, 11. maja. Učitelji mesta Vinkovcev in sreza vinkovskega s svojega prvega sreškega sestanka hite, da vam izrazijo svoje najgloblje spoštovanje in da vas pozdravijo, zahvaljujoč se vam za vašo skrb za narodno pro-

Vsesokolski zlet v Belgradu

Belgrad, 13. maja. AA. V soboto in nedeljo 17. in 18. t. m. se vrši v Belgradu skupščina sokolskih župnih načelnikov in načelnice iz cele države. Na tej skupščini se bodo razpravljala in reševala tehnična vprašanja, ki so v zvezi s prvim vsesokolskim zletom. Minister prometa je za vse načelnike in načelnice odobril 75 popust na železnica za vožnjo na skupščino in vrnitev. Pri odhodu je treba na odhodni postaji kupiti karto za polovično ceno, ki bo veljala tudi za vrnitev. S seboj je treba vzeti sokolsko legitimacijo.

evropsko federacijo: Vprašanje poljskega koridorja ne bi bilo potem življenjskega pomena ne za Nemčijo ne za Poljsko, ker bi se gospodarski promet na kopnem itak popolnoma svobodno razvijal in bi se mogle nemške meje popraviti, ne da bi se kršile življenjske poljske zahteve. Avstrija, ki jo sili k združitvi z Nemčijo mnogo bolj njeno gospodarstvo nego srčno nagnenje, bi se potem Anschlusu odrekla, ker bi lahko drugam prodajala svoje proizvode.

Zelo zanimiva so piščeva izvajanja o gospodarstviški plati federacije:

V ozadju gospodarske koncentracije Evrope zadenemo na finančno racionalizacijo. Koncentracija bank, ki se vrši pred našimi očmi, je izšla iz Nemčije kot posledica industrijske racionalizacije, ki se je izvršila tamkaj vihar-

svetitev in ureditev naše lepe in mile domovine. — Sreski nadzornik Jurij Lesar.

Vrboško, 11. maja. Učitelji sreza Vrboško vas s svoje redne letne skupščine Jugoslovanskega učiteljskega društva toplo pozdravljajo in se vam zahvaljujejo za udano službo v dobrobit kralja in domovine, izražajoč svojo popolno pripravljenost za delo na konsolidaciji in koristi domovine. — Sreski nadzornik M. Rubinič.

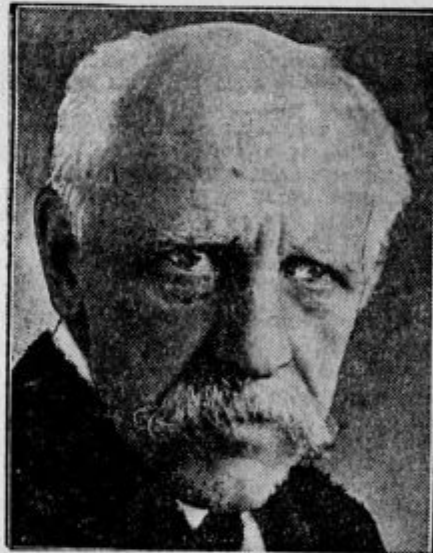
Slovanski geografi v Splitu

Split, 13. maja. z. Danes ob 7 so z parobrodom prišli iz Dubrovnika slovanski geografi in etnografi. Ob prihodu jih je sprejel poseben odbor z županom na čelu. Dalje zastopniki banske uprave in vojaških oblasti. Navzoč je bil tudi mrg. Bulić, prof. zgodovine in geografije, učenci gimnazije in veliko število meščanstva. Pozdravni nagovor je imel župan Stojanov. Odgovoril mu je predsednik vseslovanskega geografskega društva vseučiliški profesor Romer iz Poljske. Gostje so se nastanili v hotelu Central. Nato so si ogledali mesto in Dvoklecijsko palačo. Opoldne sta jim banska uprava in občina priredili na Marjanu prigrizek. Zvečer so odpotovali preko Šibenika na Sušak in Zagreb.

neje nego drugod. BIZ — reparacijska banka v Curihu — je kljub ameriškim in japonskim članom v upravnem svetu evropskega banka, katere delavnost se očividno ne omejuje na ureditev splošnega reparacijskega vprašanja, marveč se hoče lotiti vprašanja, da zagotovi finančno stabilizacijo Evrope, posebno s posojili državam, ki se nahajajo v denarnih stiskah. Tej banki bi pripadala v prvi viharini dobi skupnega evropskega gospodarstva izredno važna naloga. Enotna veljava (skupen denar), drug cilj evropske federacije, se zdi potrebna in možna, ne da bi zadeli na nepremagljive ovire.

Pomembni članek prinašamo tu kot kronisti. Za Briandovo idejo Združenih držav Evrope kot take se pa mora zavzeti vsak iskren prijatelj miru!

Fritjof Nansen †

Oslo, 13. maja. n. Znani raziskovalec polarnega ozemlja Fritjof Nansen je danes umrl po daljši bolezni v 69. letu starosti.

Slavni raziskovalec severnega tečaja Frithjoff Nansen je bil rojen 10. oktobra 1861 v okolici glavne norveškega mesta Oslo. Že kot otrok je kazal veliko ljubezen do narave ter se je hotel posvetiti prirodopisnemu studiju. Njegov profesor Collet ga je nekoč vprašal, če ne bi želel se peljati z ribiško ladjo v Severno morje, kjer bo videl, kako bodo lovili tulnje. To potovanje ga je privedlo do tega, da je začel študirati pokrajine okrog severnega tečaja. Prvo potovanje proti severnemu tečaju je izvršil l. 1882., drugo potovanje v Grönlandijo je organiziral sam l. 1888., l. 1893. je započel na svoji ladji »Fram« znamenito potovanje na severni tečaj, s katerega se je vrnil šele l. 1896. S tem svojim potovanjem je največ pripomogel do natančnejšega poznavanja severnega tečaja in tudi poznejše znanstvene ekspedicije niso v bistvu dognale dosti več o severnem tečaju, kakor je dognal Nansen.

Kot politik je bil nasprotnik unije s Švedsko. L. 1906. do 1908. je bil norveški poslanik v Londonu. Med vojno se je proslavil s svojim delovanjem za vojne ujetnike ter je l. 1921. in 1922. vodil tudi znano pomožno ekspedicijo v gladujoče kraje Rusije, za kar je dobil Nobelovo mirovno nagrado. O svojih znanstvenih ekspedicijah je izdal mnogo del, ki so prestavljene v skoraj vse kulturne jezike.

Stanje ministra Radivojeviča

Belgrad, 13. maja. AA. Zdravstveno stanje ministra za gradbe inž. Radivojeviča je objektivno prav dobro. Temperatura je bila ponoči in davi 37.2 do 37.4. Bitje žile je znašalo 94.

Železnica Kosovo—Kotor

Kosovski Mitrovica, 13. maja. p. Angleška skupina, ki je kupila od Rade Pašića rudnik svine in cinka, se je te dni ponudila da zgradi industrijsko progo iz Kosove preko Črne gore do Kotora. Skupina zahteva pravico do eksploatacije proge za gotovo število let. Sedanja kapaciteta 20 vagonov na dan bi se dvignila na 200 vagonov.

Dunajska vremenska napoved. Severne Alpe: Spremenljivo. Začasno morda nekoliko boljše, hladnejše vreme. — Južne Alpe: Večinoma jasno.

15. dan belgrajskega procesa

Zasliševanje bivšega poslanca profesorja Jelašića, ki izjavlja, da se ne smatra krivega

— Belgrad, 13. maja. m. Petnajsti dan razprave proti Bernardiću in tovarišem je bil danes ves dan zasliševanje bivši nar. poslanec prof. Jelašić. Pravi, da je obtožnica razumel ter da se niti najmanj ne smatra krivega. »Nisem imel niti pojma o teh delih, niti nisem koga podpiral ali svetoval, na kaj takega.«

Kaj mu očita obtožnica.

Predsednik čita obtožnico, ki očita, da sta Jelašić Jakob in Begić Milan v septembru in nastopnih mesecih 1929 v Zagrebu napeljala obtožnega Bernardića in Hadžijo, da organizirata mladino, ki naj bi v Zagrebu s terorističnimi akcijami ogrožala javni mir in spravljal v nevarnost javni red in tako podprla delovanje hrvatskih emigrantov, ki gre za tem, da se spremeni današnja ureditev kraljevine Jugoslavije in da se podpre organizacija z navedenimi čini na ta način, da so zanj nabavili denar in ga dali za nagrade posameznim članom ter za nabavo orožja in sicer Jelašić koncem septembra 1929 organizatorju Bernardiću 6000 Din, obtoženi Begić okrog 22. novembra 1929 preko obtoženega Prpića organizatorju Hadžiju okrog 5000 Din. Okrog 10. decembra 1929 4000 Din. Obtoženi Jelašić pa je poleg tega podpiral tudi organizacijo s tem, ker je nagovarjal Kuntića, da v svojem stanovanju skriva 5 revolverjev, ki so služili za akcijo.

Predsednik vpraša obtoženca, ali je on nagovarjal Bernardića in Hadžijo, da se organizira omladina, ki bo s teroristično akcijo ogrožala javni red in mir.

Obtoženi to zanika ter glede zvez s soobtoženim Begićem polemizira z obtožnico in pravi, da je Bernardić sicer poznal, da pa je Bernardić igral podrejeno vlogo v bivši stranki in da ne ve, ali je Begić informiral o kakih akcijah za 1. dec. ali 16. dec. V glavnem, da ni v intimnih zvezah z Begićem. Begić je sicer deloval v Seljačkem domu.

Zveze s Hadžijo.

Obtoženi profesor Jelašić nato pripoveduje o svojih zvezah s Hadžijo in pravi, da ga je prvič srečal, ko je po časopisu iskal stanovanje. Nato se je še parkrat z njim sestal ter sta se razgovarjala splošno o politiki nikdar pa ni padla kaka beseda o terorističnih akcijah. Ko ga je obtoženi Hadžija spraševal za to akcijo, pravi Jelašić, da mu je odgovoril, naj se obrne na Begića, ki da je prišel k njemu ter mu predlagal, kaj je treba storiti.

Preide se na drugo točko obtožnice, v kateri se prof. Jelašić obtožuje, da je sprejel denar za podpre posameznim članom ter izročil Bernardiću 6000 Din.

Obtoženi Jelašić: Da, dal sem Bernardiću 6000 Din, toda ne za to, kar pravi državni tožilec. Predsednik: Zakaj ste pa to dali?

Obtožene: Dal sem denar za omladince. Glede revolverjev pravi državni tožilec preko glavne obtožbe, da sem pomagal nabaviti orožje za atentate na ugledne civilne in vojaške osebnosti. Ali, gospodje, to je smešno. Predvsem seveda jaz o tem nimam niti pojma, kakor sem že rekel, vendar pa, ali ni smešno, da sem se jaz odločil za organizacijo atentata, dočim iz obtožnice vidimo končno samo to, da so se nabavili 4 ali 5 revolverjev najmanjšega kalibra. Ali se atentati izvršujejo z revolverji 6/35 mm? Jaz tega ne razumem. Torej to ni resnica, da sem nagovarjal in pomagal organizirati atentate. Ta čin ne obstoja in torej ni resnica.

Takoj nato prosi njegov zagovornik odvetnik Bardić, da bi se smel razgovarjati z obtožencem, kar predsednik dovoli in se oba dalj časa tiho in mirno v kotu razgovarjata.

Kaj je izpovedal pred preiskovalnim sodnikom.

Predsednik nato pravi, da je bil obtožene dvakrat konfrontiran z Hadžijo ter da je bil večkrat zaslišan. Vpraša ga, ali je te akte on podpisal ali ne.

Obtožene: Ne vem, kaj sem vse tam podpisal. Predsednik: Ali se spominjate, kaj ste govorili pri policiji, ali ne.

Obtožene: Ne vem. To bo policija bolje vedela.

Predsednik: Pred preiskovalnim sodnikom našega sodišča v Zagrebu ste bistveno drugače izpovedali kakor danes. Zato vam bom zapisnik tudi prečital.

Obtožene se protivi čitanju svojih izpovedi pred preiskovalnim sodnikom in na policiji. Nato se vrši čitanje njegovega zasliševanja pri preiskovalnem sodniku tako v Belgradu kakor tudi v Zagrebu. V teh svojih izjavah pred preiskovalnim sodnikom je obtožene med drugim izpovedal sledeče: »Čvetka Hadžijo poznam približno že 3 do 4 leta. Zadnjičkrat sem bil z njim nekako pred tremi meseci. Tedaj je prišel k meni na stanovanje brez posebnega povabila. Prišel je k meni kot bivšemu predsedniku omladinske organizacije HSS iz razloga, ker sem bil jaz pač bivši poslanec HSS. Mislim, da je poznal politične razmere ter me je pri tej priliki vprašal, kaj je novega. Dejal sem mu: Slišal sem v Hrvatskem seljačkem domu, kar se sicer splošno pripoveduje, da sta dr. Krnjević in ing. Košutić odšla v inozemstvo. Na njegovo vprašanje, kaj je njuna naloga (Krnjevića in Košutića) v inozemstvu, sem odgovoril: Čul sem, da se jima je pridružil tudi dr. Kežman, bivši narodni poslanec HSS. Sedaj oni ne morejo ničesar drugega zunaj napraviti z ozirom na ideologijo HSS, ki je bolj socialna, kakor nacionalna, kakor to, da s pomočjo eventualnih zvez delajo na tem, da bomo popolnoma enakopravni v tej državi. Govorilo se je, da se je dr. Krnjević skregal z dr. Pavelićem. To pa je tudi razumljivo, kajti Hrvatje ne morejo in ne smejo oditi iz te države, ker bi jih Italijani in Madžari, ki so sovražniki naše države, popolnoma uničili s politiko pa tudi s silo. Zato za nas ni drugega izhoda in ni druge politike, kakor ta da opolnomo v tej državi in da tukaj zahtevamo popolno enakopravnost. Nato me je vprašal, ali bi bila potrebna akcija za hitrejšo rešitev tega vprašanja. Odgovoril sem: Ti veš, da nisem nikdar sodeloval niti pri demonstracijah, niti pri manifestacijah in znano ti je tudi, da je bil zaradi tega bivši odbor omladinske organizacije proti meni, posebno takrat, ko ste napravili »omladinski blok«, kateremu sem jaz nasprotoval. Zato sem mu dejal, če želi tako akcijo, za katero jaz nisem, niti z ozirom na svoj položaj, niti ne z ozirom na svojo mentaliteto, da naj se obrne na Vilka Begića, ki mi je istotako že enkrat nekaj sličnega pripovedoval.«

Odlok in kazni 6000 Din.

Obtožene nato priznava, da sta ga dr. Maček in Begić napotila v znano gostilno v Maksimiru, da je takrat dobil 6000 Din od dr. Mačka, kateri denar je izročil Bernardiću in mu pri tej priliki rekel, da naj ga uporabi za podporo omladincev. Če pa je Bernardić ta denar drugače porabil, tega ne ve, ker ga po tem dnevu ni več videl. O kaki teroristični

akciji, kateri bi bil ellj, da prepreči pohod pokolnive deputacije v Belgrad, ne ve. Resnično je le, da pri tem ni bil udeležen. Kdo pa je imel s tem posla, tudi ne ve. Ne ve, odkod je bil denar, ki ga je dobil od dr. Mačka, misli pa, da ga je ta dal iz svojega lastnega imetja. Ne ve, če je morda še kdo drugi prispeval.

Predsednik ga vpraša, ali je pred preiskovalnim sodnikom govoril resnico ali ne. Prof. Jelašić izjavlja, da ni govoril resnice, marveč, da je gledal na to, da bi bile njegove izjave pred preiskovalnim sodnikom čim bolj v skladu z njegovimi izjavami pred policijo.

Predsednik: Pravili ste, da ste hoteli, naj bi bila vaša izpoved pred preiskovalnim sodnikom čim bolj v skladu z izjavami pred policijo. Malo prej ste pa dejali, da se ničesar ne spominjate, kaj ste govorili pri policiji. To ni logično! Kako ste mogli dati isti odgovor pred policijo, in pred preiskovalnim sodnikom, če si niste bili svesti, kaj ste pri policiji izpovedali.

Obtožene: To je bila ista psihološka reakcija! Predsednik opozarja na to dejstvo sodnike. Obtožene pa nato pripoveduje: Gledal sem na to, da bodo moje izjave z ozirom na moje izpovedi pri policiji nerazumljive in nelegitne.

Predsednik čita zapisnik, glasom katerega se je obtožene sam prijavil policiji, da izpove glede revolverjev. Nato se preide na vprašanje o denarju. Predsednik vpraša: Vi ste rekli, in v zapisniku stoji: Dobro se spominjam, da sem dobil 6000 Din od dr. Mačka.

Obtožene: To je resnica!

Konfrontacija s Prpićem in Hadžijo.

Nato se je vršila konfrontacija med obtožencem Jelašićem in obtoženima Prpićem in Hadžijo. Dočim Jelašić trdi, da se je s Prpićem sestal samo enkrat, izjavlja Prpić, in istotako tudi Hadžija, da sta prišla dvakrat k njemu. Nato se preide na čitanje zapisnika tretje konfrontacije med Jelašićem in Hadžijo.

Predsednik čita: »Hadžija je dejal Jelašiću, da je bil meseca novembra v njegovem stanovanju in ga vprašal, kako stojijo naša vprašanja v zunanjem svetu, kaj delata Krnjević in Košutić. Nato vprašanje je Jelašić odgovoril nejasno, vendar pa, da stvar stoji dobro. Da bo pa imela večji uspeh, je potrebna druga akcija. Dejal je, da je mladina za to najbolj pripravna in predlagal, da naj se o tem razgovori s svojimi prijatelji posebno z Bernardićem, ki je bil angažiran že v drugi stvari. Na Hadžijevo opombo, da omladina potrebuje denarja, ga je Jelašić poslal k Begiću. Jelašić pa pravi, da o tem ni bilo govora. Dejal je, da se čudi, da sta se Krnjević in Košutić skregala s Pavelićem. Nato je Hadžija izjavil, da je bil še enkrat pri Jelašiću s Prpićem in se pri tej priliki informiral o pripravah za 17. december. Jelašić je izjavil, da vstraja pri svoji izpovedi.«

Predsednik nato vpraša obtoženega Hadžijo, kaj misli o tem.

Hadžija: To ni resnica. Govorili smo o zunanjih in notranjih političnih situaciji. Zanimal pa sem, in pri tem ostanem, da ni bilo govora o kakih akcijah, posebno pa o denarju. Pri tem vztrajam.

Predsednik čita zapisnik o četrti konfrontaciji med obtoženim Jelašićem in obtoženim Bernardićem. Bernardić je pri tej priliki izjavil, da ga je Jelašić par dni pred Vsemni sveti pozval v svoje stanovanje in mu dejal, da ima zanj 6000 Din in da je Bernardić vedel, v katero svrhu je ta denar namenjen. Ko je to Bernardić potrdil, mu je Jelašić izročil denar.

Po prečitjanju tega zapisnika pravi Bernardić: »Da, jaz sem mu dejal, da Jelašić ni omenil dr. Mačka. Dopusčam pa možnost, da je omenil predsednika. Ne spominjam se več, kaj se je takrat govorilo. Ne morem danes reči, ali mi je Jelašić rekel, ali mu je denar dal dr. Maček. Morda je rekel predsednik.«

Predsednik: »Ali vam je Jelašić rekel, da on misli, da vi veste, v katero svrhu je ta denar namenjen?«

Obtožene: »Mislim, da je to rekel.«

Predsednik: »Torej pomenja to, da vam v tem trenutku ni rekel, da ni niti za podporo, niti za akcijo. Ali je tako?«

Obtoženi: »Ne morem reči. Vsekakor pa je res, da sem denar sprejel za podporo.«

Predsednik: »Ali je mislil tudi Jelašić, da vi veste, da je denar namenjen za podporo, ali je bil med vama kakšen nesporazum.«

Obtožene: »Mislim, da je on vedel. Kajti med našimi pristajali je bila nekaka težnja, da se nekaterim omladincem pomaga. Jaz sem z mnogimi govoril, da bi bilo potrebno te ljudi podpirati. Govoril sem tudi s Krnjevićem.«

Nato čita predsednik zapisnik o konfrontaciji z Begićem. Po kratkem odmoru, ki ga je predsednik odredil, je prosil zagovornik dr. Bertić v imenu vseh zagovornikov predsednika: »Prosim vas, gospod predsednik, da nam pojasnite tisto, kar se je dogodilo v začetku te razprave. Nekaj smo slišali, da so bili obtoženci poslednje noči preiskani in da so se jim odvzele vse beleške za njihovo obrambo. Če je to res, predlagam in prosim, da se ti zapiski obtožencem vrnejo.«

Predsednik izjavlja, da je v smislu predloga državnega tožitelja, da se prečitajo tista pisma, ki so se našla pri obtoženem Hadžiju, izdal nalog preiskovalnemu sodniku, da se preišče, kdo je pisec teh pism in da se z ozirom na to izvrši raziskovanje dokumentov. Preiskovalni sodnik je smatral za potrebno, da se obtoženima Bernardiću in Veseliću vzamejo gotovi dokumenti, ki so se pri njih nahajali in da se izvrši strokovno raziskovanje njihovih rokopisov s temi pismi. Z ozirom na to smatra, da je preiskovalni sodnik pravilno postopal.

Predsednik čita obtoženemu Jelašiću njegove izpovedi, ki jih je dal pri konfrontaciji in pri katerih je izjavil, da je Jelašiću dal denar ne za akcijo, marveč za gospodarske potrebe. Bernardić je takrat odgovoril, da to ni res.

Razgovor med obtožencem in zagovornikom.

Nato so stavljeni vprašanja posamezni sodniki in zagovorniki. Med drugimi je zagovornik dr. Bošnjaković vprašal obtoženca, v kakem razmerju je bil do dr. Mačka. Obtožene: »V dobrem!« — Zagovornik: »Ali ste potrebovali kdaj katerega posredovalca?« — Obtožene: »Nikdar, vedno sem naravnost z njim govoril.« — Zagovornik: »Kdaj ste bili izvoljeni za narodnega poslanca?« — Obtožene: »Leta 1927.« — Zagovornik: »Koliko let ste takrat imeli?« — Obtožene: »80!« — Zagovornik: »Ali polni?« — Obtožene: »26. januarja sem dopolnil 30 let. Avgusta pa so bile volitve!« — Zagovornik: »Kje ste bili izvoljeni?« — Obtožene: »V Ludbroskem okraju.«

Predsednik: »Stavljajte stvarna vprašanja, ki so v zvezi z obtožbo!« — Dr. Bošnjaković: »Gospod predsednik! Važno je ugotoviti objektivno individualnost človeka, ki je obtožen.« — Predsednik: »Vseeno vas opominjam, da stavljajte stvarna vprašanja, ki so v zvezi z obtožbo.«

Centrala komunistične propagande prenešana v London

London, 13. maja. V istem času, ko podkralj za Indijo lord Irwin prvič uradno ugovarja, da je krvava revolucija v indijskih mestih delo komunistične propagande, prinašajo vsi londonski listi besedilo sklepa izvršilnega odbora Kominterne v Moskvi, ki daje komunistom v Angliji nalog, da začno najintenzivnejšo propagando proti vladi Velike Britanije, ki je svetovna trdnjava imperializma. Nadalje pravi, da indska vstaja nujna najpogostejša prilika, da se moč Velike Britanije najpogostejša posebno se stavlja angleškim komunistom v dolžnost, da razvijajo komunistično propagando med armado. Obenem se je sklenilo, da se središče komunistične propagande za Evropo prenese iz Berlina v London.

Razume se, da vse časopise brez razlike temu posveča veliko pozornost in opozarja, da se to godi v času, ko sta se imenovala poslanika v Londonu na eni in v Moskvi na drugi strani in ko se vrše pogajanja za definitivno diplomatsko in trgovsko pogodbo med Anglijo in Rusijo. Zlasti naglašajo listi perfidne metode sovjetske diplomacije, ki je svojemu poslaniku v Londonu dala navodilo, da v teku pogajanj s Hedersonom nastopa skrajno konciliantno in pristane na vse politične

zahteve Anglije, da pa naj potem, ko bo defire in prevzame diplomatsko vodstvo evropske komunistične propagande v Londonu.

V debatah o prenosu komunistične centralne se je na seji Kominterne izrekla za London veliko liberalnost angleških oblasti najbolj pripraven sedež za uspešno vodstvo propagande po vsej Evropi, dočim nemška vlada zavzema sedaj skrajno sovražno stališče proti Moskvi. London pa je vreden v sedanjem momentu tudi zaradi Indije. Dunaj ne pride več v poštev, ker tako socialisti kakor Heimwehr ovirajo delovanje Kominterne.

Cela vrsta poslancev je že vložila tozadevne interpelacije v zbornici in je dobila obvestilo, da bo minister za zunanje zadeve Henderson takoj, ko se vrne iz Zeneve, na te interpelacije odgovoril. Kakor se izve, je delavska vlada trdno odločena kljub škodi, ki bi jo zopetno prekinjenje odnošajev z Rusijo prineslo angleški trgovini, odnošaje takoj prekiniti, ako bi sovjetska vlada ne opustila svoje namere ter ne bi dala sigurnih jamstev, da v smislu čl. 7 obstoječe provizorične pogodbe takoj preneha z vmešavanjem v notranje razmere Anglije, oziroma Indije.

Vstaja v Indiji

Revolucionarji so se polastili mesta Solapur — Angleška vojska meso osvojila nazaj z naskokom

London, 13. maja. Nemiri, ki so nedavno zopet izbruhnili v Solapurju, so se nepričakovano razvili v take dimenzije, kakršnih ni imela od sedaj še nobena revolucija v indijskih mestih. Množica je popolnoma obvladala policijo in ostale varnostne čete ter se polastila mesta. Zato se je v nedeljo zjutraj odpeljal iz Poone poseben vlak z bataljonom pehote pod poveljstvom polkovnika Paga, ki je, ko je došel pred Solapur, mesto z naskokom zavzel. Podrobnosti še niso znane.

Vlada vstajev v Solapurju ni dolgo trajala. Gandisti so razvili nacionalistično indsko rdečo-zeleno zastavo na magistratu in imenovali krajevno upravo s svojimi uradniki. Ko je angleški bataljon vkorakal v mesto, je voditelj takoj zaprl, postavil na križiščih strojnice ter prevzel skrb za mir in red v mestu. Voja oblast je vzela občinsko upravo v svoje roke. Z uporniki, ki so bili zaloteni z orožjem v roki, se je postopalo po vojnih pravilih.

Revolta v Solapurju je bila, kakor ugovarja podkralj lord Irwin, organizirana od agitatorjev kominterne.

Muslimanski praznik 10. maja se je skoro povsed mirno praznoval in je policija kakor tudi vojaštvo vzorno vzdrževalo red in preprečilo spopade. Lord Irwin povdarja, da je zelo zadovoljen z lojalnostjo, ki jo kažejo ves čas domače indske čete, ki izvršno izvršujejo svojo službo.

Le v vasi Kakim blizu Kaira je prišlo do

večjega spopada med Hindi in muslimani, pri čemer so bile 4 osebe ubite, 12 pa težko ranjenih.

Dr. Kičlev, eden izmed voditeljev vseindskega kongresa, je bil obsojen na 3 leta težke ječe. Ostali Gandisti, obtoženi kršitve solnega monopola, so dobili vsak po 18 mesecev.

London, 13. maja. n. Proti Gandijevemu nasledniku Abbas Tyabjiu se je že danes popoldne začela sodna razprava v Jalalpuru. Pred sodiščem se je zbrala velika množica ljudi. Tyabji je prečital dolgo izjavo, v kateri izraža svoje veselje, da je bil aretiran. Potem pa je odklonil udeležbo pri nadaljnji razpravi.

V Lahoreju se je morala sodna razprava odgoditi, ker je 18 obtožencev razbilo vso opravo.

V Silongu v Assam je ob priliki mohamedanskega praznika prišlo do spopadov med mohamedanci in Indijci, v katerem je bilo deset ljudi težko ranjenih, trije pa so bili ubiti, ker so hoteli mohamedanci žrtvovati bika, ki je bil Indijcem svet.

Nacionalistično gibanje v Indokitaju

Pariz, 13. maja. n. V Hanoiju so francoske oblasti v zadnjih dneh aretirale celo vrsto članov nacionalistične neodvisne stranke, med temi voditelja Dac Thanga, ki je pripravljaval upore v Yen Bayu in bombe atentate v Hanoiju. Policija je zasedla vasi pri Vinhu, v kateri so se še skrivali nekateri pobežli vstaji.

Znamenit labourist umrl

London, 13. maja. n. Včeraj je po daljši bolezni umrl John Wheatley, eden izmed voditeljev neodvisne delavske stranke in bivši minister delavske stranke za narodno blagostanje.

Wheatley je bil odločen katolik in obenem eden najbolj odličnih voditeljev Delavske stranke. Vodil je njeno levo krilo. Wheatley je mnogo nastopal in se tudi publicistično udeleževal. Zastopal je radikalen delavski program obenem z odločnim poudarjanjem krščanskega stališča.

Velika napetost med Rusijo in Nemčijo

Berlin, 13. maja. AA. Med Nemčijo in Rusijo so izbruhnili nova nesoglasja. Nemčija očita sovjetski vladi, da se vmešava v njene notranje in politične zadeve in da stavlja zapreke nemški trgovini v Rusiji.

Nov letalski rekord

Pariz, 13. maja. AA. Letalec Mermont, ki je 12. maja odletel iz Saint Louisa v Senegal in prispel v Natal v Braziliji danes ob 8.30 po Greenwichu, je s svojim poletom postavil nov svetovni rekord leta v daljavo z aeroplanom. Letalec je s seboj imel pošto, ki jo je v nedeljo zjutraj vzel v Toulousu, kar pomeni, da je vsega skupaj potreboval za pot v južno Ameriko dva dneva. To je doslej najhitrejši prevoz pošte na določeni zračni liniji.

Zagovornik dr. Bošnjaković: »Ali ste imeli priliko slišati, da je blagopokojni predsednik Stjepan Radić tudi potem, ko je bil ranjen, kljub temu pomirjeval in svetoval mirno in legalno delo.« — Obtožene: »Seveda sem slišal.« — Dr. Bošnjaković: »Kaj ste mislili po vsem tem?« — Obtožene: »Kaj sem si mogel misliti?« — Zagovornik: »Torej ste z ozirom na vaš profesorski položaj doumeli njegov pacifizem na tak način, da je treba delati na mirnem način, ne pa da je treba terorizirati in ubijati objekte.« — Obtožene: »Nikdar nisem na to mislil.«

Zagovornik nato stavlja razne predloge. Državni tožitelj izjavlja, da prepušča sklep o teh odlokih sodišču. Predsednik je ob trideset na dve zaključil zasliševanje in prekinil današnjo razpravo. Jutri se prične zasliševanje Begića.

Ko so obtoženi zapuščali dvorano, sta se obtoženi profesor Jelašić in njegova soproga, ki je prisostvovala razpravi, pristržno poljubila.

Slovensko sirotišče v Gorici v ital. rokah

Rim, 13. maja. »Gazzetta Ufficiale« objavlja sledeči dekret: Uprava dobrotelne družbe »Orfanotrofio sloveno Sacra Famiglia«, to je slovensko sirotišče Svete Družine v Gorici, je razpuščeno. Začasno vodstvo dobrotelnega inštituta je po dekretu od 26. aprila 1923 poverjeno cav. dr. Licio Liceni, svetniku prefektura z nalogom, da v teku šestih mesecev izdela in predloži vse reforme, katere bo smatral za potrebne, da delovanje te dobrotelne naprave spravi v soglasje z aktualnimi in trajnimi interesi lokalne dobrotelnosti ter zmanjša izdatke uprave.

Pogumna letalka

London, 13. maja. AA. Davi ob 7 je zapustila Kalkuto 22 letna angleška letalka Anny Johnson. V Rangoon je dospela zvečer. Pogumna letalka leti že 9 dni in je preletela na poti v Rangoon 600 milj, od teh okrog 200 milj nad morjem. Ta pot je zelo nevarna. Letala bi lahko tudi ob morski obali, toda ta pot je daljša sto milj in vodi preko džungle, tako da bi v primeru pristanka ne imela pomoči od nikoder. Nad morjem je divjal velik vihar, ki bi letalo mogel uničiti. V Avstraliji spremlja polet gospodične Johnson z velikim zanimanjem in navdušenjem. Pogumni mladenki pripravljajo v Port Darvinu velik sprejem. Prihodnji del poleta gre iz Rangoona v Singapur in šteje 1200 milj.

Razne vesti z vsega sveta

Washington, 13. maja. AA. Zena predsednika Zedinjenih držav Hooverja je spodrsnila na stopnicah Bele hiše ter pri padcu zadobila težje poškodbe, tako da več tednov ne bo mogla zavzemati funkcij svoja mesta.

Rim, 13. maja. AA. Nocoj ob 21.15 bo radiofonska postaja v Rimu oddajala koncert, ki ga proizvajata Filharmonični orkester iz Newyorka pod vodstvom italijanskega dirigenta Toscaninija.

London, 13. maja. n. Potresni sunki, ki so v okolici Tabrisa prenehali, se pri Salmastu še vedno ponavljajo v veliki meri, to zadnjih četrtih znaša število smrtnih žrtev 3000 oseb.

Pariz, 13. maja. AA. Pams, bivši minister in bivši kandidat za predsednika republike, je preminil v 78. letu življenja.